

Література:

- 1) Барт Р. Мифологии / Ролан Барт. – М.: Академический проект, 2010.
- 2) Кассирер. Э. Технологии современных политических мифов / Эрнст Кассирер // Политико-философский ежегодник. – М.: ИФРАН, 2011. – С. 112–134.
- 3) Кассирер. Э. Философия символических форм / Эрнст Кассирер. – М., СПб: Университетская книга, 2002. – Т.2 Мифологическое мышление.
- 4) Шеллинг Ф. Философия искусства / Фридрих Шеллинг. – М.: Мысль, 1966.

## Метафорологічний проект Ганса Блюменберга

*Майя Синиця*

Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (Київ)

Оскільки Ганс Блюменберг тісно співпрацював з дослідниками історії понять, його метафорологічний проект легко помилково віднести до жанру *Begriffsgeschichte*. На думку про це наводить як те, що програмний твір «Парадигми до метафорології» уперше був опублікований в «Архіві історії понять», так і те, що у ньому дійсно розглядається співвідношення метафори і поняття. Утім, метафорологія виходить за межі цього формату: досліджуючи роль метафор для філософської мови, Блюменберг доходить висновку про існування певного лінгвістичного поля, що передує формуванню понять, але не піддається «концептуалізації без залишку» [Wetters 2012, p. 111] – так званої «непоняттєвості» (*Unbegrifflichkeit*), виявів якої філософія уникнути не може. На основі тези про те, що через нестачу біологічних настанов та інстинктів людська думка має метафоричну структуру, філософ розробляє проект філософської антропології.

Уявленню про метафору як риторичний засіб, що покликаний полегшити доступ до певного знання, але при цьому стає на заваді ясному мисленню та мовленню, Блюменберг протиставив підхід, який вбачає у метафорі джерело інформації про інтелектуальні запити епохи. У тому, що метафорику неможливо перекласти мовою

понять, філософ не бачить недоліку. Натомість її аналіз розкриває спроби дати відповідь на певні імпліцитні питання, які ми не ставимо самі, а маємо поставленими в самих підвалинах існування, а отже, не можемо відкинути [Blumenberg 2010, р. 14]. Якщо втілити їх у слова, ці питання можуть звучати наївно, але це не нівелює їхньої актуальності для епохи [Blumenberg 2010, р. 7]. Утім, зазвичай вони не набувають вербального оформлення, що ускладнює теоретизацію, тому Блюменберг обмежується розгляданням конкретних випадків.

Так, у «Парадигмах до метафорології» досліджується метафорика істини, в подальших працях Блюменберг звертає свою увагу, наприклад, на світ та життя людини. Філософ дає їм назву «абсолютні метафори», оскільки їм неможливо дати дискурсивне визначення, тобто, щоб говорити про них, ми завжди маємо звертатися до засобів образного мовлення [Mende 2012, р. 65]. Налаштування розуміння абсолютних метафор завжди буде конституюватися по відношенню до певних орієнтацій, «зчитуватися» з базових «модельних репрезентацій» [Blumenberg 2010, р. 10]. Деякі з таких формулювань є відверто метафоричними, проте навіть необразне висловлювання може бути орієнтоване на метафоричний бекграунд, на т. з. «імплікативну модель». Тобто, метафори можуть виявлятися не лише в лексичній сфері виразу, а і як набір висловлювань, об'єднаних навколо метафоричної репрезентації, з якої вони «зчитуються», наприклад, *істина як світло* [Blumenberg 2010, р. 11].

Філософ відносить ці процеси до сфери непоняттєвості як форми мови, що впорядковує поняттєве, теоретичне знання і стає «нормою утворення понять» [Blumenberg 1971, р. 171]. Щоб відповісти на питання, що стосуються речей, не даних у досвіді, людина має звертатися до образних спекуляцій. Метафора є лише однією з форм виявів непоняттєвості, до яких, серед інших, належать міф та анекдот. Відтак, філософ зміщує фокус на «теорію непоняттєвості» і переглядає свій метафорологічний проект, орієнтуючи його відтепер на життєсвіт, який є витокком будь-якої теорії [Fleming 2012, р. 25]. Коротко змалювати його можна так: відстеження прихованих структур, що передують виявам поняттєвості та зумовлюють їх; пошук процесу або подій у мові, які передують суб'єкту і не залежать від нього. Користуючись феноменологічною термінологією, Блюменберг дещо інакше, ніж Гуссерль, підходить до її розуміння, зміщуючи фокус з абсолютного суб'єкта на людську істоту [Wetz 2009, р. 391]. Витоки теоретизації, зазначає філософ, знаходяться у повсякденному досві-

ді. Оскільки абстрактні предмети стають доступними для нас через перенесення на них рефлексії про предмети, доступні нам через досвід, зміст життєсвіту визначає, які теоретичні настанови взагалі можуть бути доступними для людини [Blumenberg 1997, p. 89].

Отже, метафорологія Ганса Блюменберга не обмежується дисциплінами, до яких її відносить дослідницька інтуїція. На основі свого метафорологічного проекту філософ розробляє феноменологічну антропологію, важливим засновком якої є те, що витoki будь-якої теорії лежать у життєсвіті. З цього випливає, що зміст нашого досвіду буде визначати межі не лише того, що ми знаємо і можемо знати, а й того, що ми знати хочемо і взагалі можемо хотіти знати.

Література:

1) Blumenberg, Hans. *Paradigms For A Metaphorology*. 1st ed. Ithaca: Cornell University Press, 2010. Print.

2) Blumenberg, Hans. «Prospect For A Theory Of Nonconceptuality». *Paradigm Of A Metaphor For Existence Studies In Contemporary German Social Thought*. Hans Blumenberg. 1st ed. MIT Press, 2009. Print.

3) Fleming, Paul. «On The Edge Of Non-Contingency: Anecdotes And The Lifeworld». *Telos* 158 (2012): 22–35. Print.

4) Mende, Dirk. «Histories Of Technicization: On The Relation Of Conceptual History And Metaphorology In Hans Blumenberg». *Telos* 158 (2012): 69–79. Print.

5) Wetters, Kirk. «Working Over Philosophy: Hans Blumenberg's Reformulations Of The Absolute». *Telos* 138 (2012): 101–118. Print.

6) Wetz, Franz Joseph. «The Phenomenological Anthropology Of Hans Blumenberg». *Iris* 1.1 (2009): 390–414. Print.

### **Анімалістична метафорика у мові закоханих і у «дитячій мові»**

Іван Скорина

Національний Університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

Багато речей у мові здаються нам самоочевидними. Наприклад, «носик» чайника, «ручка» дверей чи «вікно» браузера. Одними з таких самоочевидних тропів є порівняння закоханих із тваринами – «зайчики», «котики», «ведмедики» й інші тваринки та тварин-